

Acta particularis synodi van Noorthollandt, ghehouden tot Hoorn den 4 Junij anno 1602.

Naer aenroepinghe van den name des Heeren zyn de credentien dergener geleesen, die by een yder classe zyn gecomiteert, ende overgelevert zynde, zyn met vernoeghen der broederen aenghenomen ende volgens dien zyn die namen derselvigher hierby ghevoecht.

Hoorn.

JOHANNES WILSOET, kerckendienaer tot Hoorn.

JAN CORNELISSEN, kerckendienaer tot Eerswoud.

BARENT JANSSEN, ouderling tot Hoorn.

JAN CLAËSSEN ²⁾, ouderling tot Oostwoude.

Enckhuijsen.

PETRUS LAMBERTI, kerckendienaer tot Medenblich.

REYNERUS LAURENTII, kerckendienaer tot Grootebroeck.

CORNELIS SYBRANTSSSEN, ouderling in Binnewysen.

GERRIT PIETERSSEN, ouderling in Hoochkaspel.

Eedam.

JAN JANSSEN, kerckendienaer tot Eedam.

SAMUEL BARTOLDI, kerckendienaer tot Munnikedam.

CORNELIS JANSSEN, ouderling tot Munnikedam.

CLAES DIRXSSEN, ouderling tot Oosthuijsen.

Alckmaer.

VINCENTUS MUESEVOET, kerckendienaer tot Schaghen.

WILLEM WILLEMSSSEN, kerckendienaer op Langendyck ¹⁾.

JAN BOUWENSSEN, ouderling tot Alckmaer.

JAN MATTYSSEN, ouderling tot Schaghen.

Haerlem.

HADRIANUS JACOBI, kerckendienaer tot Haerlem.

GERRARDUS MARTINI, kerckendienaer tot Crommeni.

CORNELIS JANSSEN, ouderling tot Haerlem.

¹⁾ »dienaer — Alckmaer” ontbr. in C. ²⁾ In plaats van »Jan Claessen” stond er eerst »Simon Adriaenssen. ³⁾ »op Langendyck” C heeft »tot Broeck”.

JAN GERBRANTSSEN, ouderling tot Casterkom.
Amsterdam.

PETRUS PLANCIUS, kerkendienaar tot Amsterdam

HADRIANUS CORNELII, kerkendienaar tot Muyden.

HANS MERCIUS, ouderling tot Amsterdam.

VINCENT KLOECKAERT, ouderling tot Naerden.

Excuse van HANS MERCIUS ¹⁾. — Ende dese zyn altesamen present bevonden wtghenomen HANS MERCIUS, ouderling tot Amsterdam, maer zyn excuysen, welke die van Amsterdam in zyn naem voorstelde, is voor suffisant bekend, te weeten dat hy nu, op die reys gheslaghen zynde door die verstuypinge van zyn voet, werde verhindert ende beloofde, soot tselfde accident yetwat verbeterde, dat hy tsanderen daechs soude volgen, soo niet, dat hy by die van Amsterdam soude aenhouden, dat een ander in zyn plaetse mochte ghecomiteert werden.

Verkiesinghe. — Hiernaer is tot een praesidem verkooren PETRUS PLANCIUS, tot assessorem JOHANNES WILSOET, tot schribam HADRIANUS JACOBI.

Gedeputeerden van Suijdthollandt. — Zyn mede met behoorlyck vertooch verscheenen die gecomiteerde van Suythollandt als D. ANDREAS DEMETRIUS, kerkendienaar tot Dordrecht, ende D. DANIEL COLONIUS, kerkendienaar tot Rotterdam, om volgens hare instructie eenige punten den synodo voer te stellen ende volgens die resolutie, over de correspondentie der synoden genomen, die vergaderinge te assisteeren ende met haren goeden raet ende advijs te dienen.

Wtblijven van de commissarisen. — Vorder naermiddaech ter selfder dagen, den 4 Junij. de synode bedroeft ende bekommert zynde doort wt-blyven van die commissarisen der E. heeren Staten, heeft classis synodael verclaert, hoe dat zy de wtschrijvinge aengaende dese vergaderinge aen de E. heeren Staten gedaen hadden door een geloofwaardige boode, die-welcke ghevraecht zynde mede verklaert heeft die missive des classis voornoemt aen de camer van die raet der E. heeren Staten overgelevert te hebben. Zyn twee mannen gedeputeert wt die vergaderinghe, namentlyck PETRUS PLANCIUS praeses ende JOHANNES WILSOET assessor, om van deser saecken met die E. heeren burgemeesteren deser stede Hoorn te communicereen. Ende die gedeputeerde voornoemt wedergekomen zynde, hebben gerapporteert tadvijs van der E. heeren burgemeesteren voornoemt te zyn een boode terstont af te veerdighen met een seeckere mis-

¹⁾ De marginalia zijn hier met een andere hand bijgevoegd en ontbreken in C en E.

sive soo wt die naem van die E. burgemeesteren als wt den naem des synodi, versoekende aen de gecomiteerde Raden der E. heeren Staten haer commissarisen te willen wtsenden ofte te disponeeren, wat noodich van hare E. om vant synodo tegenwoordich gedaen te worden sal gheacht worden, ende middelertijt in de handelinge voort te varen met soodanighe voorwaerde, dat men verhandelen sal die saecken, die soo swaer niet en zyn ende dat die acten derselfden de commissarisen der E. heeren Staten werde voorgelesen. Ende die synode heeft het voorslach der E. heeren burgemeesteren voornoempt voor goet gevonden ende JOHANNEM MATIJSIUM, kerckendienaer tot Haerlem ende gedeputeerde vant Noort-hollantsche synode, daertoe verkoosen om een missive wt den naem des synodi te concipieren, twelcken oock alsoo gheschiet is. Ende is volgende voorgaende advijs in handen van den boode overghelevert.

1.

Synodus generael. — Hiernaer zijn die acta vant voorgaende particuliere synodo, ghehouden tot Amsterdam, voorgelesen. Ende alsoo vooreerst geresolveert was, dat die gedeputeerde van beyde de synoden door requeste ende andere bequame middelen soude versoeken, dat die E. heere Staten believe te vergunnen een generael synodum over die veenichde Nederlanden, ten fine alles ordentelyck in die kercke Goots mochte toegaen, hebben die ghedeputeerde voornoempt gerapporteert alle mogelycke vlyt daertoe aenghewent te hebben ende dat haer dickwils goede hoop is gegeven van soodanighe byeenkoemsten sonder nochtans tot noch toe yet daerin geoptineert te hebben. Ende is beslooten de gedeputeerde tselfde versoek te verniuwen ende tot meerder bevordering deser saecke die van Zeelant te bidden om een goede handt daeraen te houden ende met die gedeputeerde derselven te communiceren, door wat middelen tselfde alderbequaemste ten effect soude mogen gebracht werden.

HANS MERCIJS. — Ende hier is verscheenen HANS MERCIJS, ouderling tot Amsterdam, ende heeft hem volgende zyn commissie die vergaderinge byghevoecht.

2.

Refutatie der Wederdoperen door JAC. ARMINIUM. — JACOBUS ARMINIUS, welcken opgheleyt was die refutatie van die principale argumenten der Wederdooperen, van die gedeputeerde aengesproocken zynde, heeft gheantwoort, dat die refutatie wel was aengevangen maer noch niet gheapsolveert, overmits dat die saeck lange tyt vereyschte ten aensien van

die veelheyt der artijckelen, die int verschil zyn. Ende is geresolveert ¹⁾, dat hy met het spoedichste daerin wilde voortvaren.

3.

Translatie des Bijbels. — In die translatie van die bybel, D. ARNOLDO CORNELII ²⁾ ende D. HELMICHIO opgheleyt, hebben die gedeputeerde van beyde die synoden verclaert die personen voernoemt met alle vlyt te arbeiden. Ende die ghedeputeerde sullen aenhouden om deselvige aen te porren ende hare medebroederen te bidden om dieselfde tot meerder vorderinge vant twerek in den dienst te verschoonen, sooveel als mochelyck is, ende te beramen of haer niet eenige ander personen tot hulp soude mogen byghevoecht werden.

4.

Legerdienst. — Die legerdienst sullen voor dit jaer aenvangen die van Amsterdam, welcken oock daertoe bestemt hebben JOHANNEM ALTENHOVIUM. Ende alsoo daer groote ongelyckheyt is om den legerdienst te bewaren tusschen die van Noorthollant, bestaende wt ses classes, ende Suythollant, bestaende wt negen classes, sullen die gedeputeerde daerover met die van Suythollant communicereen om een eenparige voet te beramen, dat die laste gelyckelyck werde ghedraghen. Voorder is oock niet voor ongeraetsaem bevonden om wt te sien naer bequame personen om continuelycken den legerdienst waer te nemen mits tadvijts der E. heeren Staten oock daerin te vernemen.

5.

Urck. — In die swaricheyt vant eylant van Urck sullen die van Enckhuysen, welcken dieselfde alderbest bekend is, disponeeren naer vereysch van die saecken om tselfste met een goede conscientie te verantwoorden.

6.

Oversettinge van de commentarien HENRICI BULLINGERI in Daniele. — CORNELIUS HELENIUS heeft hem gheexcuseert in revisie van die oversettinge der commentarien BULLINGERI over Daniele niet ghedaen te hebben door faute, dat hy niet hadde kunnen bekomen een Latijnsche exemplae, ende is vermaent, alsoo hem dieselfde door ANDREAM DEMETRIUM werde toegeseyt, de saecke te willen by hande te nemen.

7.

Wtschrijvinghe des synodi ter bequamer tijt. — Alsoo die gedeputeerde

¹⁾ »geresolveert” C heeft »geresolveert hem te bidden”. ²⁾ »Cornelii” ontbr. in C.

van Gelderlant, beschreven zynde om die correspondentie der synoden te onderhouden, niet en waren verscheenen van weghen van die veranderinge van haer Pinxterfeest, op denweleken dat zy niemant wt hare kercken moghen wtsenden, ende van weghen dat zy zeer overlast waren door die ruyterie, sullen die broederen des classis synodael, die die wtschrijvinge doet, acht nemen op die oude ende niuwe stijl ende die bequaemste gelegentheyte daerin waernemen om alle veranderinge te vermyden ende die goede correspondentie te onderhouden. Ende die gedeputeerde sullen met die van Suythollant communicceeren, welcke die bequaemste tyt soude moghen zyn.

8.

Voorstach van correspondentie. — Die gedeputeerde beyder synoden hebben voorghestelt den voorstach van die van Vrieslant, diewyl die veelvoudige wtsendinge der gedeputeerden op verscheyden particulare synoden causeert groote onkosten ende lanckdurige absentie der kerkendienaren van hare kercken, oft niet graden waer, dat alleen die gedeputeerde aller synoden eens sjaers op een seeckere particuliere synode naer ordere omgaende werden wtghesonden sonder op een yder particulire synodo, welcke in verscheyden landen alle jaers werden ghehouden, te verschijnen. Is beslooten tselfde aen die respective classes vooreerst over te schryven ende haere advijs daerover te hoeren.

9.

Remonstrantie van de abuysen. — Aengaende die remonstrantie van verscheyden abuysen, in voorgaende synoden vermeldt, hebben die gedeputeerden vertoont die advijsen der E. heeren van den Hooghen ende Provincialen Raet, daerover geconcipteert maer noch niet volcomelycke ingewillicht ende gepublicceert, ende oock verclaert haren vlyt int aenhouden, dat dieselfde soude moghen gepublicceert werden, sonder tot haer voornemen ghecomen te zyn. Is geresolveert, dat die gedeputeerden soudent aenhouden om tselfde te vervorderen, sooveel mogelyck is. Ende die kerkendienaren sullen arbeiden die respective overicheyt harer steden daertoe te induceren.

10.

Nieuw ingestelde predikanten. — Hiernaer, volgende tbesluit vant sevenste gravamen tot Haerlem, zyn ingebracht die namen ende historien dergener, die in desen jaren in den dienst eerst zyn ghestelt. By die van Hoorn: THEODORUS CHRISTIANI voor Grosthuyzen ende Avenhorren; by die van Eedam: NICOLAUS BODECHERUS voor Suyderwoud ende BARENT HEN-

DRIXSEN voor Beets ende Oudendijck. Ende verclaert dieselfde wettelycke tot den dienst beroepen ende bevesticht te zyn.

11.

Collegium theologicum. — Volgende den negentiensten artijckel int voorgaende synodo tot Amsterdam sullen die gedeputeerde voortvaren tot verbeteringe der abuysen in collegio theologico ende met die van Suythollant beramen die alderbequemste middelen, welcken daertoe by handen souden moghen ghenomen werden.

12.

Resolutie op den voorslach van correspondentie te nemen. — Dewijl goetgevonden is in die correspondentien der synoden die voorslach van die van Vrieslant aen die respective classes over te schrijven, zyn voor deese tyt geen gedeputeerden ghestelt voor toekomende jare om te verschijnen in die particuliere synoden tot Groningen ende Overijsel, maer die classes sullen in den aldereersten over den voorslach voornoemt haer advijs nemen ende overschrijven aen die gedeputeerde synodi ende, die meeste stemmen gecolligeert hebbende, daarvan aen die van Suythollant verclaringe doen.

13.

Verschijsinghe van de heeren commissarisen ende derselver voorstellingen. — Den 7 Junij zyn met wettelyck betooch verscheenen die gecommiteerde der E heeren Staten, die eedele jonckheer WILLEM VAN SUYLEN VAN NIUVELT, heere van Aertsberch ende Berkom, ende mr. ROMBOUT HOGERBETS, raet ordinaris in den Hoogen Raet, met schriftelycke commissien om in die vergaderinge ten aensien van hare principalen te compareren, hebbende in hare instructie die vergaderinge aen te dienen, of het niet orberlyck waer eenige ordinaris persoonen te commiteeren, welke alle voorvallende swaricheden terstont souden soecken te remedieren, eer dieselfde by verloop tot een erger ofte verbitterheyt quamen te vervallen. Item, dat tot een ander tyt die advertentie van die synodale vergaderinge soo vroeck niet en werde wtgheschreven maer recht voor den dachvaert, dat die vergaderinge sal ghehouden werden, opdat dadelyck die deputatie soude mogen ghedaen werden.

14.

Purmerendt. — CORNELIUS HELENIUS als gedeputeerde met JOHANNE HALLIO over die saecke van Purmerent volgende den 24 artyckel in synodo laestleden tot Amsterdam heeft, mede wt den name HALLI voornoemt, soo schriftelyck als mondelyck haer wedervaren ingebracht, vertoogende

die beschuldige over den kerekendienaer aldaer aenghehoort ende ondersocht zynde meestendeel qualyck gefondeert bevonden te hebben. Maer alsoo die van Eedam volgende hare instructie, van den classe medegegeven, haer beclaechden over die handelinghe van die ghedeputeerde tot Purmerent ende van die gedeputeerde voornompt oock worde aenghewesen, dat tegens die autoriteyt synodi van die van Eedam was vergrepen, die vergaderinge, vertrouwende dat beyde, die gedeputeerde ende classis voernoemst, hadde ghesien op Goots eere ende opbouwinge zyner kereke, ende insiende, dat God die Heer een goede wtkoemste verleent hadde in alle dese swaricheden, heeft alle beyden opgheleyt alle voorgaende saecken in die liefde met stilswigtheyt te verslyten.

15.

PETRUS AEMILIUS tot Broeck. — Sommighe van Broeck in Waterlant, afgesonden zynde soo van haer vroetschap als kercke ende biddende om ghehoort te werden, zyn ingheroepen ende, overghelevert hebbende hare credentien, hebben versocht soo mondelyck als schriftelyck door een requeste, dat die van Eedam worde opgheleyt om te verleenen copie van die beschuldige ende aenclaecht over haren kerckendienaer PETRUM AEMILIUM, belovende, soo dieselfde goede fundament hadden, den AEMILIUM vornoemst te willen ontslaen, soo niet, dat zy hem tot zyn onschult niet wilden laten onderdrucken. Ende naedien die van Eedam tot openinge deser saecke eenige tyt was vergunt, hebben zy haer aenclacht schriftelyck voergesteld, concernerende eensdeels tgene voorgevallen was voor die handelinghen vant voorgaende synodo tot Amsterdam, eensdeels tgene dat hem naderhant was toeghedraghen. Hebben oock verthoont een requeste, van twee diakenen ende een lidtmaet onderteekent, ende noch een ander beclach, van vier ofte vijf manspersoonen onderteekent, dooleerende over die droevighe stant van die ghemeente tot Broeck, gecauseert, gelyck zy te kennen gaven, door AEMILIUM vornoemst ende versoeckende, dat die eersame synode tselvede rypelyck ende christelyck wilde overweghen. Ende is aen wedersyden soo van die van Eedam als oock van die gedeputeerde synodi daerover verclaringe gheschiet ende tot meerder openinge deser saeck heeft D. MATTIJSIUS als ghedeputeerde met D. PLANCIO ende D. WALESIO, diewelcken die gedeputeerden met JAN HERMENSSEN, bedienaer des woorts tot Wormer, was bygevoecht om in ¹⁾ voorvallende swaricheden, van die van Eedam daertoe beschreven zynde, in die saecken AEMILII te handelen, haer wedervaren schriftelyck inghebracht ende die vergaderinge voorghelesen. Ende alsoo die broederen synodi becommert waren, wat in dese saecke noodich was verhandelt te werden, heb-

¹⁾ „in” C heeft „in alle”.

ben die van Eedam afgevraecht hare intentie, waertoe dat zy soo die gravamina hadden wtgheschreven als hare wytloopige verclaringe ingebrocht. Ende hebben gheantwoort: opdat AEMILIUS, door denwelcke dat groote onstichtinge, trobbelen ende swaricheyt was ontstaen, van zyn provisionelen dienst soude ontslagen ende wt hare classe getransporteert werden. Daerop dat die verantwoordinge PETRI aen te hooren is goetgevonden ende die van Eedam is aengheseyt, dat zy cortelyck souden voorstellen hare beschuldige noopende soodanige punten, welcke na die handelinghe vant voorgaende synodo ende laeste versoeninge, int classe van Eedam gheschiet, waren toeghedraghen, opdat daernaer, alles overwooghen zynde soo dat voort synodo tot Amsterdam als naderhant was gheschiet, een goede wtkoemste werde bevonden.

Volgen die stucken van beschuldige, weleken vragenswys PETRO AEMILIO in die presentie van die van Broeck zyn voorghestelt ende van hem aldus beantwoort:

1. Of hy, naerdad het synode is ghehouden geweest, niet gesproecken hadde soedanighe woorden: ick en passe op u. I. niet noch op classis noch op het synode of op yemant. Heeft geantwoort: geensins.

2. Of hy, nadat het synode ghehouden geweest is, D. MENSIONEM niet beschuldicht hadde voor een logenaer ende zyn schriften logens te zyn ende gheseyt, dat al hetgeen, welcke in zyn schultbekenninge tot Emden gedaen is, om vredes wille gheschiet was ende dat alles sonder schult¹⁾ te hebben. Heeft gheantwoort: neen.

3. Of hy hem na die laeste versoeninge niet en hadde ghesocht by eenighe te verschoonen, seggende dat hy niet schuldich was, alhoewel hy schult bekent hadde. Antwoort eensdeels jae te zyn, dan dat ghesproecken te hebben, gedronghen zynde door zyn wederparty.

4. Of hy zyn wederparty tot schultbekenninge niet en hadde ghesocht te brenghen, naerdad die versoeninghe gheschiet was. Antwoort: neen ofte, hebben zy selfs eenighe schultbekenninge gedaen, dat het niet en waer gheschiet door zyn aenporringhe.

5. Of hy die vrede, te vooren ghemaect, niet en hadde gheschreven te zyn een vermeynde vredehandelinghe, daerdoor die onrustige in haer moetwillicheyt ghesterckt werden. Antwoort hem te refereren tot zyn schrift selfs.

Aengaende den brief voernoempt hebben die van Eedam verclaert, dat zy naer den brant denselfde niet en hebben kunnen vinden, maer hebben de somme desselvighe verhaelt. Dan aengaende die ander punten is tot een bewys inghebracht een getuychenisse, van een diaken met zyn huysvrou onderteeckent, daerop AEMILIUS geantwoort heeft, tselfde alsoo niet

¹⁾ »schult" C heeft »eenighe schult".

gheschiet te zyn, als die aenlucht luyde, maer dat hy, van haer tot schultbekenninghe vermaent zynde, haer wederom tot schultbekenninge vermaent hadde, seggende: besiet, of ghy selfs geen schult en hebt; ende bekende wel eenige heftige ende toornighe woorden maer niet eenighe dreyghementen gebruyct te hebben. Aengaende dese formalia: ick en pas op u. l. niet, verclaerde naer zyn beste onthoudinge die woorden doen ter tijt niet ghesproecken te hebben. Hierinne betuychden voor AEMILIO een ouderling ende een ander lidtmaet, verclarende die een, dat hy selfs daerby was geweest, die ander dat hy tselfde van diegeen, die in die differentien, by die schuyt gevallen, by waren, ghehoort hadde. Daer is inghebracht een ander ghetuychenisse by forme van requeste, van drie persoonen onderteekent. AEMILIUS heeft daerop geantwoort dieselfde persoonen te handelen met een quade conscientie, van wegen dat zy altyts verclaert hadden ende een van dien noch Sonnendaechs laestleeden verclaerden, dat zy op die leere ende leven AEMILII niet hadden te segghen ende, soo wanneer het classis tevreden waer, dat zy met hem wel souden tevreden zyn, gelyck ook van een lidtmaet werde betuycht hetselfde ghehoort te hebben. Maer die van Eedam verclaerden hetselfde niet ghe-looflyck te zyn, diewyle zy dagelyx andere propoesten van haer hoorden ende anders hadden onderteekent.

Vorder is vertoont een derde attestatie van die beschuldige MENSONIS, gheschiet tot Eedam in die groote kerck den 20 Novembris, onderteekent van een ouderling tot Munnikedam, twelck oock een ouderling in die vergadering tegenwoordich presenteerde te onderteekenen. Heeft AEMILIUS gheantwoort tselfde alsoo niet gheschiet te zyn, maer diewyl dat daer verclaert werde, dat MENSOUDE gheschreven hebben, dat PETRUS was een Flaxiaen, seyde dat doen ter tyt wel souden hebben moghen ghesproecken te zyn, indien MENSOUX gheschreven hadde, tselfde als van een logenaer gheschreven te zyn. Die ouderling voernoempt verclaerde anders ghehoort te hebben.

Vorder om te komen tot die resolutie is omghevraecht, of die van Eedam als leden deser synoden haer advijs mede over dese saeck souden geven ende is goetgevonden, soo wanneer dieselfde haer wilden byvoegen die meeste stemmen ende het beslyt des synoden achtervolgen, dat zy mochten als leeden die vergaderinghe dienen ende helpen. Daerop die van Eedam verclaert hebben haer niet te willen toordel ende wtspraeck der synoden, sooverre niets beslooten werde, strydende tegens Goots woort ende die generale ordinantien der synoden, teghenstellen. Ende zyn derhalven die van Eedam toeghelaten in dese saecke mede te stemmen.

Eyndelyck die synodus, naer versheyden debaet ryvelyck in die vreese des Heeren alles insiende, soo hetgene dat voor tsynode voorgaende als naderhant is voorgevallen, voornamelyck die laeste stucken der beschul-

dinghe, door die van Eedam ¹⁾ inghebracht, item die swaricheden, trubelen ende onrusticheyt, welke soo in die kereke van Broeck als omleggende kercken syn onstaen, oordelende aen deen zijde, dat AEMILIUS in alle dinghen niet en was te ontschuldighen, ende aen dander zyde, dat die getuychenissen niet suffisant ghenoch waeren om te verclaren PETRUM tot den dienst onwaerdich te zyn, om alle swaricheden, alreede voorgevallen, wech te nemen ende alle andere, welke noch souden voorvallen, te vermijden, heeft geresolveert, dat PETRUS AEMILIUS ter eerster beroepinghe ende ten lanxten binnen den tyt van een jaer wt het classe van Eedam hem sal transfereren. Daarentusschen sullen die classes van Eedam ende Amsterdam van de beroepinghe AEMILII oordelen, als hy compt te vertrecken, een forme van attestatie te beramen, op zyn persoon goede acht nemen. Ende, met het classe van Eedam in onser aller teghenwoordicheyt versoenende, sal PETRUS die sevenendertich artyckelen van die Nederlantsche Confessie ende die christelycke Catechismus onderteeckenen ende sal als andere respective dienaers in die classicale vergaderinge tot Eedam verschijnen. Twelcke PETRO ende die van den Broeck voergelesen zynde, hebben betoont aen die resolutie des synodi een goet ghenoeghen te hebben, daerop dat die versoeninghe oock terstont is gheschiet ende PETRUS heeft beloofd, dat hy die onderteeckeninge tot Eedam mede soude nakomen.

16.

JAN CLAESSEN tot Hensbroeck. — JACOB LOURENSSEN, kerckendienaer tot Hensbroeck ende Opdam, geassisteert met twee ouderlinghen derselfder kercke, alsoo hy gheappelleert hadde over die wtspraek van het classe van Hoorn aengaende die kerckelycke disciplyne over JAN CLAESSEN, lidtmaet der kercke, ghehouden, overmits dat hy achte dat die resolutie des classis voernoempt streckte tot nadeel ende verminderinge van die autoriteyt haerder kercke, heeft verclaert die oorsaecken, waerom dat JAN CLAESSEN vant nachtmael des Heeren was ghesuspendeert. Daerop die verantwoordingen van JAN CLAESSEN aenghehoort zynde, heeft het synodus die resolutie des classis voernoempt voor goet bekend ende noodich gheacht die van Hensbroeck ende Opdam te vermanen, alsdat zy die sententie des classis souden nakomen, verstaende dat die autoriteyt haerder kercken daerdoor niet en werde vermindert, ende oock JAN CLAESSEN met zyn vader CLAES GERRITSEN, beyde in die vergaderinghe teghenwoordich, dat zy volgende het advijs des classis van Hoorn in die verkiesinge des kerckenraets, welke tot Hensbroeck gebruyekt wort, haer sullen conformeeren om alle swaricheyt te vermijden ende voor te

¹⁾ »Eedam» C heeft »Edam volgens haer last int laeste sijnode opgeleijt».

koomen, twelcke tot een teecken van onderlinge versoeninghe met hantastinge in onser aller teghenwoordicheyt is bevesticht.

17.

Diaconije tot Enckhuysen — D. PLACIUS, preses synodi, ende D. MATYSIUS, kerkendienaer tot Haerlem, als gedeputeerden vant voorgaende synodo hebben rappoert ghedaen van tgene haer opgeleyt was in die voorgaende synodo over die saecke der diaeckonie tot Enckhuysen, te weten dat zy int beginsel van Julio lestleden te Enckhuysen zyn gheweest ende hebben aen die E. heeren burgemeesteren versocht die inwillinghe der artijckelen, die by den synoden waren geconciepeert, waerop hare E. verclaerde, dat dieselfde artyckelen alreede waren inghewillicht ende int werck ghestelt, beloovende dieselfde in toekomenden te willen onderhouden ende toe te laten ¹⁾, dat die arme der ghemeinte naer geleghentheyte der saecke sullen worden versorecht, ock dat achtervolgens den tweeden artijckel die arme lidmaten, van buyten komende ende den ghesetten tijt binnen Enckhuysen niet hebbende ghewoont, by dispensatie naer nootdruft sullen werden versien. Oock rapporteerden die gedeputeerde voernoempt, dat in hare teghenwoordicheyt die twee elagende ouderlingen met den kerckenraet waren versoent, hebbende beloofft te samen in eenicheyt ende christelycke liefde te wonen, ende heeft dit synodus gheresolveert, diewijle niemant van die kereke van Enckhuysen was verschenen in die vergaderinge, dat die classis sal sorge draghen soo tot onderhouden der artyckelen voernoempt, indien daer yet ontbreeckt, als oock dat alles in eenicheyt ende goede ordere mach werden onderhouden, oock des noodich zynde daertoe gebruicken het advijs ende assistentie der ghedeputeerden ²⁾

18.

Dantsick. — Aengaende die vrage van de kereke van Danswyck, verhaelt in den 42 artijckel vant voorgaende synodo, is gheresolveert, dat die Suythollantsche synode, welcke die sake heeft by der hant genomen, daerin sal voortvaren.

Gravamina.

19.

Enckhuysen. Wtbrengen der acten des synodi aen particuliere personen. — Over het eerste gravamen van Enckhuysen, mentioneerende dat

¹⁾ »toe te laten” C heeft »voorts sorge te dragen ende toe te laten”. ²⁾ »ghedeputeerden” C heeft »gedeputeerden deses sijnodi”.

die acten des synodi aen eenighe particuliere personen behandicht ende door een notaris geauthentikeert soude zyn, diewijl dat geen exempel daarvan en is gevonden, is gheresolveert te blyven by die resolutie van die generale synoden ende dat een yghelyck toesie, dat sulxs niet en gheschiede.

20.

Teeringe van de classen in den synodo. — Over het tweede gravamen om ordere te stellen over die teringe ende maelyden van die synodale vergaderinge, het synodus refereert haer tot het twede gravamen van Alckmaer anno 1599 ende die resolutie, daerop ghenomen, te weten dat een ygelyck classe haer sal mogen verkiesen een herberge naer believen.

21.

Eedam. Wtschrijven van de acta des synodi. — Opt gravamen van Eedam belangende het wtschrijven van die acta synodi voor het scheidende der synodale vergaderinge. het synodus refereert haer tot den 12 artyckel vant synodo tot Haerlem anno 1594, te weten dat voort scheidende der vergaderinge die acten by een yder classen sullen werden gecopieert.

Particularia.

[1.]

Commissie van personen tot voorvallende saken. — Die eedele commissarisen der E. heeren Staten van Holland ende Westvrieslant volgende hare instructie hebben voorghestelt, of het niet geraden waer eenighe personen te committeeren, welke alle voorvallende differenten souden soecken terstont te beslechten, eer dat die saecke door verloop tot verbitterheyt kome, ende daertoe te verordoneeren die gedeputeerden des synodi Is goetgevonden tadvijls van die respective classes te verwachten, maer dat daerentusschen by provisie tselfde sal int werck ghestelt werden door die personen, door die E. heeren Staten daertoe goet bekend, te weten die gedeputeerde deses synoden.

2.

Deputatie van JOANNES BOGAERT na Gelderlandt. — Nadien dat het classis synodael vant particuliere Geldersche synode om die aenghevangene correspondentie der synoden te onderhouden verwitticht heeft, alsdat het synodus van Gelderlandt den eersten Julij stijlo novo tot Nimwegen sal ghehouden worden, is ghecommitteert om wt die naem deses synode met behoorlycke credentie ende instructie daer te verschijnen JOHANNES BOGERT, kerkendienaer tot Haerlem.

3.

Enckhuysen. Wtheemsche woorden. — Alsoo in die acten der synoden veel wtheemsche ende vreemde woorden worden gelesen, hebben die van Enckhuysen gevraecht, ofte men hem niet en behoorde te beneerstighen om duydelycke, clare end Nederlantsche woorden te gebruycken, ende is geantwoort: ja, sooveel als mogelyck is.

4.

Redenen om gedoopte niet te trouwen met ongedoopte. — Voorder hebben die van Enckhuysen gevraecht, of het niet goet waer, dat die gedeputeerde eenige redenen wt het woort des Heeren versamelden, door denwelcken te bewysen is, dat die predicanten gedoopte persoonen met ongedoopte niet en moghen trouwen. Is geantwoort: ja, ende dat zy dieselfde die classes sullen mededeelen, diet versoecken.

5.

Amsterdam. Van het onderscheijt van sonden int straffen. — Die kercke van Amsterdam heeft gevraecht, of alle sonde hetzy groot ofte kleyn op een voet in die kercke Goots sullen gestraft werden. Ende is gheantwoort, diewyl dit een saeck is, die die algemeene kercke aengaet, dat haer het synodus refereert tot een generale versameling, middelertyt dat die bysondere kercken daerin sullen handelen met discretie naer wtwyse van Goots woort tot meeste stichting der kercken ende naer vereysch van die saecke.

6.

Substitutie van een predikant in plaetse eens ouderlincks. — Dieselfde heeft ¹⁾ oock voorghestelt, diewyl die ouderlingen qualyck konnen verwillicht werden door verscheyden excusen, die zy voortbrengghen, om op die synodale vergadering te verschijnen, of niet in die plaetse van een ouderling een kerckendienaer soude moghen bestemp worden. Dit heeft het synodus ten oordeel van die respectie classes gereserveert, welcken hierover tegens toekomende synoden sullen adviseren.

7.

Studenten in collegio theologico te vroeck haer studien verlatende. — Van die studenten in collegio theologico, die door vriaesie, huwelycken ende andersins te vroeck hare studien verlaten, is oock van dieselfde gevraecht, door wat middelen men daerin souden mogen versien. Is geresolveert, dat die ghedeputeerde synodi met die van Suythollant daerover sullen beramen volgens den voorgaenden 11 artyckel.

¹⁾ »heeft” C heeft »broeders hebben”, E »hebben”.

8.

Kerckendienst van den professoren. — Item is door dieselfde ghevraecht, ofte het oock stichtelyck is, dat die professoren een deel des kerckendienst aennemen ende haer vryhouden van het ander deel, namentlyck van die bysondere sorge der lidmaten. Is geresolveert, dat het den professoren wel gheoorlooft is te prediken, aenghesien dat in andere plaetsen tselfde mede gebruyckt wert, maer dat men sal acht nemen, dat het niet en gheschiet met nadeel van die kercken.

9.

Bedieninge van Walsche ende Neerlantsche kercke tseffens. — Dieselfde hebben mede ghevraecht, ofte het oock stichtelyck is, dat een dienaer beroepen wort om twee kercken te samen, namelyck een Walsche ende Nederlantsche kercke, te bedienen. Ende is geantwoort, diewijl een kercke wel vereyscht een geheele dienaer, dat men sal arbeyden om te vercrijgen, dat een dienaer werde gebruyckt tot den dienst van een kercke, maer daert niet en kan vercreghen worden, sal men die nootsaekelyckheyt insien.

10.

Attestatie voor het derde huwelicksche gebodt. — Is mede door dieselfde ghevraecht, ofte yemant attestatie mach gegeven werden om in die huwelyxe staet bevesticht te worden, voordat het derde ghebot in die plaetse gegaen is, die die attestatie verleent, ende of daer eenighe tyt behoort te zyn tusschen het derde ghebot ende die bevestinghe. Het synode refereert haer tot die kerckelycke ordinantien ende placacet der E. heeren Staten, te weten dat het derde ghebot eerst moet volcomelycken gegaen zyn, ende acht, dat zy behooren ghecensureert te werden, welcken ofte te vooren die attestatie verleenen ofte soodanige persoonen bevestighen. Maer soo wanneer het derde ghebot gegaen is, dat zy daerna in die huwelijcke staet moghen bevesticht werden.

11.

Die gedeputeerden des Suythollantschen synodi. — Gedeputeerde op den *synodum.* — Item of het niet geraden is, dat ten minsten wt een yder classe een dienaer opt synode verschijnt, welke te vooren in die voorgaende synode is geweest, om te hebben goede kennisse van alle voorgaende saecke. Is geresolveert, dat het zeer goet is, maer dat men hetselfde met den classe sullen in communicatie leggen.

12.

Formulier van der bejaerden doop. — Die gedeputeerden vant Suyt-

hollantschen synode hebben ghevraecht, of het niet geraden is te bera-
men een seecker formulier, nae diewelcke die bejaerde persoonen tot den
doop souden werden toegelaten. Is geresolveert, dat die ghedeputeerde
deser synoden met die gedeputeerde van Suythollant daarvan sullen
spreecken ende concipieeren een seecker formulier, welcke, diewyle dat
dat een saecke is, die die algemeene kercke aengaet, by provisie werde
onderhouden.

13.

Versorginge van een vacerende plaetse. — Item of men niet en sal arbey-
den, als die weduwen ende weesen des overleden dienaers gedaen is,
tgene haer toekomt, dat die kercken ter eerster gelegentheynt met een
goeden herder werde versocht. Is geantwoort, dat het behoorlyck is.

14.

Gedeputeerde des synodi. — Alsoo D. PLANCIUS nu twee jaer gedraghen
heeft die last van die deputatie deser synoden, is dieselve bedanckt van
zyne getrouwe dienst ende in zyn plaetse is bestempt D. WERNERUS HEL-
MICHUS, kerckendienaer tot Amsterdam, om met D. MATTYSIO denselfden
last te draghen.

Rekeninghe. — Die gedeputeerden synodi hebben rekenschap gedaen
over die synodale penningen van hare ontfanck ende wtgheven ten over-
staen van D. PETRO LAMBERTI, kerckendienaer, met HANS MERCIUS, ouder-
ling, ende is bevonden alles wel te accorderen.

Censura. — Propositie. — Daer is ghehouden censura morum ende niet
bevonden, God zy lof, bestraffensweerdich. Ende gelyck D. JOHANNES
WILSOET die vergaderinge aenghevanghen heeft met een propositie na die
gewoonte van Suythollant wt den naem van het classe van Hoorn, alsoo
heeft oock D. PLANCIUS die versamelinghe met een propositie beslooten wt
den naem van het classis van Amsterdam volgens den 21 artijckel vant
voorgaende synodo tot Amsterdam.

Dancksegginghe. — Toekomstige synodus — Eyndelyck nae danckseg-
ginge ¹⁾ van den naem des Heeren is die vergaderinge in alle vrient-

¹⁾ »dancksegginge” C en E. hebben »dancksegginge ende aenroepinghe”.

schap ¹⁾ ghescheyden den 12 Junij anno 1602 ende sal het synodus naer ordere toekomende jaer ghehouden worden tot Enckhuysen.

PETRUS PLANCIUS, praeses synodi ²⁾.

ADRIANUS JACOBI, scriba synodi.